

Motion till riksdagen 2005/06:So694

av **Kenneth Johansson m.fl. (c)**

Tandvård

Motionen delad mellan flera utskott

Sammanfattning

Centerpartiet föreslår i denna motion en ny tandvårdspolitik. Vi vill minska människors maktlöshet i förhållande till tandvården och skapa ett högkostnadsskydd som tar hänsyn till kundens/patientens betalningsförmåga. Våra utgångspunkter är:

- Det offentliga stödet till tandvård ska ges efter behov, inte efter ålder.
- Ökad transparens och tydligt konsumentperspektiv. Individens makt och möjligheter att påverka sina tandvårdskostnader ska stärkas.
- Tandvårdens ställning som en fungerande marknad med många privata utförare ska värnas.

För att stödet till tandvården bättre ska matcha behoven vill vi införa ett inkomstrelaterat högkostnadsskydd som vi kallar Tandplus. Det finansierar vi genom att dra tillbaka den s.k. 65-plusreformen som inte har fungerat bra och som skapat allvarliga snedvridningar. Många pensionärer med låga pensioner kommer att ha ett lika bra högkostnadsskydd med Tandplus som med 65-plus.

För att bryta den enskildes maktlöshet i mötet med tandvården vill vi vidta en rad åtgärder för att få tandvårdsmarknaden att fungera bättre och öka den enskildes möjlighet att ”shoppa” tandvård för att pressa priserna. Vi föreslår bl. a:

- Ge tandhygienister utökat undersökningsansvar.
- Inför ett tandpass, dvs. ett standardiserat protokoll som gör det enkelt för en patient att ta med sig resultatet från en tandvårdsundersökning (inklusive bildmaterial) för att kunna ta upp ”offerter” från andra tandvårdskliniker och på så vis pressa priset.
- Främja kvalitetscertifiering för att stimulera tandvårdsklinikerna att utveckla formerna för bemötande, prisinformation m.m. efter mönster av det kvalitetscertifieringsarbete som skett inom bl.a. bilverkstadsbranschen.

Ingenting tyder på att en ökad reglering av tandvården skulle leda till långsiktigt lägre priser och högre effektivitet. I ett läge där utsikten är att väsentligt öka de offentliga subventionerna till tandvården bör politiker i stället ta fasta på de möjligheter en bättre fungerande marknad kan ge och stimulera en

Fel! Okänt namn på

bättre och mer rättvis konkurrens, ett ökat nyföretagande och utbud av tandvård så att priserna kan pressas.

Centerpartiet anslår i sin budgetmotion 325 miljoner kronor till åtgärder för att stärka konsumentmakten, främja ungas grundläggande av goda tandvårdsvanor samt för att stärka reformen Tandplus.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning	3
Förslag till riksdagsbeslut	4
Tandvården måste reformeras	5
Ersätt 65-plusreformen med Tandplusreformen	6
Ge tandhygienister utökat undersökningsansvar	7
Kvalitetscertifiering av tandvård – Kontrollerad tandvård	7
Inför ett standardiserat tandprotokoll som gör det lättare för konsumenterna att ”shoppa” tandvård och pressa priserna	8
Tandvårdscheck för att främja ungdomars goda tandvanor	8
Uppmuntra unga tandläkare att starta egen klinik	8

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om att tandvårdspolitiken skall utformas från ett konsumentperspektiv och eftersträva största möjliga transparens och valfrihet för konsumenterna.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om komplettering av tandvårdslagen så att det framgår att tandvård skall bedrivas kostnadseffektivt.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om åtgärder för att säkra tillgången på tandvård i hela landet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om att ge tandhygienister utökat ansvar.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om införande av det inkomstrelaterade högkostnadsskyddet Tandplus, som omfattar alla över 20 år.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om certifiering i tandvården – Kontrollerad tandvård.
7. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag på tandpass, dvs. ett tandvårdsprotokoll för att underlätta för konsumenterna att ”shoppa” tandvård och pressa priserna.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om tandvårdspresentkort till 22-åringar.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om särredovisning av folktandvårdens verksamhet.¹

¹Yrkande 9 hänvisat till FiU.

Tandvården måste reformeras

Människor känner sig ofta maktlösa inför tandvården. I mötet med sin tandläkare befinner sig den enskilde i ett kunskapsmässigt underläge samtidigt som både undersökning och eventuella åtgärder som tandläkaren kan föreskriva ofta blir mycket kostsamma. Så länge som patienterna måste betala stora delar av tandvårdskostnaderna ur egen ficka är det vår skyldighet som politiker att säkerställa att tandvården fungerar exemplariskt ur ett konsumentperspektiv. Transparensen måste öka så att konsumenterna vet vad de kan förvänta sig och kan förstå hur det offentliga stödet ser ut. Eftersom det rör sig om stora kostnader måste konsumentens möjlighet att ”shoppa” tandvård, dvs. att vända sig till olika tandläkare för att kunna jämföra priser och behandlingsvillkor stärkas. Tandvårdspolitiken måste i betydligt högre utsträckning utformas från ett konsumentperspektiv och eftersträva största möjliga transparens och valfrihet för konsumenterna. Detta bör ges regeringen till känna.

I hälso- och sjukvårdslagen stadgas att hälso- och sjukvård ska bedrivas kostnadseffektivt. I tandvårdslagen finns inte motsvarande stadgande, trots att tandvården i betydligt högre grad måste betalas direkt av patienten/konsumenten. Tandvårdslagen bör kompletteras så att det framgår att tandvård, åtminstone i de delar den är skattesubventionerad, ska bedrivas kostnadseffektivt. Detta bör ges regeringen till känna.

Tillgången på tandvård i hela landet måste säkras. För närvarande råder en situation med överetableringar i storstadsområdena och stor brist på tandvårdspersonal i glesare bebyggda delar av Sverige. För att råda bot på detta missförhållande behöver tandvården effektiviseras, antalet tandläkare i landet öka och den europeiska tjänstemarknaden utvecklas, t.ex. genom att privatpersoner anlitar tandvård över nationsgränserna. Vad som ovan anförts om åtgärder för att säkra tandvården i hela landet bör ges regeringen till känna.

Tandhälsan i den svenska befolkningen är överlag god. Nio av tio borstar tänderna regelbundet och åtta av tio går regelbundet till tandläkaren. Med dessa enkla åtgärder kan de flesta problem med tänderna förebyggas. Flertalet besökare i tandvården är nöjda med behandlingen.

Eftersom tandvården inte ingår i den vanliga sjukvårdsförsäkringen finns dock en risk att socioekonomiska faktorer medför att delar av befolkningen inte håller kontakt med tandvården och sänker sin tandstatus. Detta kan i sin tur medföra allvarigare problem och behov av kostsam protetik. SCB:s undersökning om hushållens ekonomi 2002 visade att personer i den lägsta inkomstdecilen konsumerade tandvård för endast hälften så mycket pengar per år som personer i den högsta decilen.

Den svenska tandvårdsförsäkringen ger inte stöd till tandvård efter behov utan efter ålder. I praktiken finns fyra system: Fri tandvård för barn och ungdomar, subventionerad tandvård för personer i åldrarna 20–29, (nästan) osubventionerad tandvård för personer i åldrarna 30–64 och subventionerad tandvård för personer över 65. En äldre person med hög pension får subventioner till sin tandvård, medan ett arbetslöst hemtjänstbiträde med dålig ekonomi själv får betala sin behandling. 65-plusreformen har medfört väsentligt högre kostnader än vad som tidigare beräknats.

Fel! Okänt namn på

Från och till argumenteras för att tandvården borde ingå i sjukvårdsförsäkringen. I den bästa av världar vore det önskvärt, men kostnaderna för att erbjuda medborgarna tandvård på samma subventionsgrad som hälso- och sjukvård har beräknats till omkring 15 miljarder kronor. Dessa resurser skulle då få tas från hälso- och sjukvården, vars syfte är att rädda liv. Men så länge som vi inte har en tandvårdsförsäkring som skyddar hela befolkningen från höga tandvårdskostnader är det av största betydelse att ge konsumenterna största möjliga makt, valfrihet och kostnads kontroll i konsumtionen av tandvård.

Till skillnad från hälso- och sjukvården domineras tandvården av privata utförare. Det är positivt eftersom det skapar en lyhörddhet för patientens behov.

Utgångspunkterna för reformer i tandvården bör vara:

- Tandvård ska ges efter behov.
- Ökad transparens och tydligt konsumentperspektiv. Individens makt och möjligheter att påverka sina tandvårdskostnader ska stärkas.
- Tandvårdens ställning som en fungerande marknad med många privata utförare ska värnas.

Ersätt 65-plusreformen med Tandplusreformen

Behov och inte ålder ska vara avgörande för vilken subvention man får av tandvården. Pengarna som går till 65-plusreformen ska dras in och användas för att införa ett inkomstbaserat högkostnadsskydd (Tandplus) för alla över 20 år. Högkostnadsskyddet ska omfatta både bastandvård och protetik. Över denna nivå ska man betala 10 % av tandvårdskostnaden. Individens ska ha god information om hur högt hans eller hennes högkostnadsskydd är varför det lämpligen kan preciseras som en viss procentandel – uppskattningsvis 5 % – av taxerad inkomst. På grund av att tillämpbar statistik från tandvården saknas kan inte omfattningen av ett sådant högkostnadsskydd inom ramen för dagens offentliga tandvårdsutgifter beräknas exakt. För normala inkomster kommer detta högkostnadsskydd att ligga högre än dagens högkostnadsskydd för pensionärer (7 700 kr per ingrepp). Men för personer med låga inkomster ska högkostnadsskyddet vara lägre. Flertalet pensionärer med låga pensioner kommer att få bättre skydd med en sådan lösning. På sikt bör Tandplusreformen tillföras ytterligare resurser så att flertalet invånare kan få ett drägligt skydd, men i avvaktan på att detta ska bli möjligt är det nödvändigt att prioritera de största behoven och de personer som har de lägsta inkomsterna först. Riksdagen bör tillkännage för regeringen sin mening vad som ovan anförts om att ersätta 65-plusreformen med det inkomstprövade högkostnadsskyddet Tandplus.

Ge tandhygienister utökat undersökningsansvar

Tandhygienister spelar en viktig roll inom barn- och ungdomstandvården i vissa landsting och skulle, om de fick större befogenheter, i allt större utsträckning kunna ta sig an yngre patienter med en god tandhälsa och svara för ett regelbundet underhåll och även göra de enklare fyllningar som behövs. Konkurrensverket har föreslagit att tandhygienister bör ges utökat ansvar. Eftersom det råder brist på tandläkare i stora delar av landet bör detta förslag utredas som en möjlig lösning på problemen och bidra till att tandläkarnas kompetens kan användas på bästa sätt. Vad som ovan anförts om att utreda att ge tandhygienister utökat utredningsansvar bör ges regeringen till känna.

Kvalitetscertifiering av tandvård – Kontrollerad tandvård

Konsumenten måste få bättre och genomskinligare möjlighet att bedöma kvalitet och pris inom tandvården. Som konsument av tandvård möts man av diplom på väggarna som intygar att tandläkaren tagit del av den och den utbildningen i t. ex. tandvårdsrådsla, men det är ofta omöjligt att värdera informationen. Informationen om kostnader är inte heller alltid genomskinlig. För att råda bot på liknande problem när det gäller bilverkstäder har bl.a. Motorbranschens Riksförbund, Konsumentverket och Motormännen infört ett kvalitetssäkringssystem med namnet Kontrollerad Bilverkstad. Bilverkstäder som lever upp till kvalitetsvillkoren lämnar alltid ut garantier och informerar kunden om kostnader i förväg.

Ett liknande kvalitetssystem skulle behövas även inom tandvården för att stimulera maximal transparens och goda konsumentvillkor. Ett lämpligt namn skulle vara Kontrollerad tandvård. Eventuellt kan den utvecklas enligt ISO-systemet. ISO-certifiering är ett verktyg som hittills främst har använts för att ställa upp kvalitetsstandarder för produkter, men som i växande utsträckning också införs för tjänster. Initiativet till ISO-certifiering kan tas av såväl producenter som konsumenter eller andra aktörer. En kvalitetsstandard för tandvård skulle inte inkräkta på befintliga lagbestämmelser och föreskrifter för tandvården utan handla om att skapa standard kring bemötande, information, priser, konsument- och patienträttigheter m.m. Konsumentverket bör ges i uppdrag att ta initiativ till en kvalitetscertifiering av tandvården, gärna i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting samt Privattandläkarna. Därefter är det upp till de enskilda vårdgivarna att bestämma om de vill certifiera sig för Kontrollerad tandvård, men vår förhoppning är att konsumenternas önskan om ökad genomskinlighet och konsumentmakt kommer att driva på utvecklingen. Vad som ovan anförts om kvalitetscertifiering i tandvården – Kontrollerad tandvård – bör ges regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Inför ett standardiserat tandprotokoll som gör det lättare för konsumenterna att ”shoppa” tandvård och pressa priserna

Ett problem för konsumenter av tandvård är att det ofta är svårt och kostsamt att vända sig till olika tandläkare för att jämföra priser på en operation. Det tas som självklart att samme tandläkare som konstaterat behovet av ett ingrepp också ska genomföra det. För att öka konkurrensen och stärka konsumenternas förhandlingsposition bör ett standardiserat tandprotokoll tas fram som tandläkaren är skyldig att fylla i vid en undersökning. Med tandprotokollet som underlag ska konsumenten kunna vända sig till andra tandläkare för att ta in ”offerter” på vad de är beredda att utföra ingreppet för, utan att dessa först måste genomföra ytterligare en – för patienten ofta kostsam – undersökning. Tandvårdsprotokollet ska kunna kompletteras med t.ex. röntgenbilder m.m.

Riksdagen bör av regeringen begära förslag på ett tandvårdsprotokoll för att underlätta för konsumenterna att ”shoppa” tandvård och pressa priserna.

Tandvårdscheck för att främja ungdomars goda tandvanor

Den dag han eller hon fyller 22 år bör varje invånare i Sverige få ett presentkort från Försäkringskassan i brevlådan. Presentkortet berättigar den rättmätige innehavaren till en rabatt om 300 kr vid besök hos valfri offentlig eller privat tandläkare för undersökning. En sådan gåva skulle bli en stark drivkraft för den enskilde att genomgå tandvårdsundersökning och vara en signal om vikten av goda tandvanor. Modellen med presentkort är konkurrensneutral för såväl offentliga som privata tandläkare. Vad som ovan anförts om tandvårds-presentkort till 22-åringar bör ges regeringen till känna.

Uppmuntra unga tandläkare att starta egen klinik

Centerpartiet anser att det är angeläget att slå vakt om en tandvård präglad av stor mångfald av vårdgivare och ser ett behov av att öka kapaciteten och tillgången på tandvård över hela landet. I ett läge när vi ser ett stort behov av att öka förekomsten av alternativa vårdgivare, mer entreprenörskap och ökad konkurrens i hälso- och sjukvårdssektorn finns det god anledning att slå vakt om den sektor av hälsoföretagare som redan verkar på en marknad och på olika sätt främja nyföretagande inom sektorn. Om fler unga tandläkare ser det som attraktivt att göra sig en framtid i Sverige bidrar det till att locka tillbaka utflyttade tandläkare och förhindra ytterligare nettoutflöden.

För att uppnå konkurrensneutralitet mellan den privata och offentliga tandvården är det av största vikt att rätta till den obalans som orsakas av mervärdesskattereglerna. En första åtgärd är att ställa krav om särredovisning för folktandvårdens verksamhet. Centerpartiet anser att särredovisning av folk-

Fel! Okänt namn på

tandvårdens verksamhet är en viktig del för att uppnå målet om konkurrensneutralitet. Detta bör ges regeringen till känna.

Stockholm den 4 oktober 2005

Kenneth Johansson (c)

Annika Qarlsson (c)

Jan Andersson (c)

Birgitta Carlsson (c)

Lars-Ivar Ericson (c)

Margareta Andersson (c)

Birgitta Sellén (c)